

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БАРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА БУДІВНИЦТВА
НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Й.Е.Кібітлевський

03.02. 2020 р.

ПРОГРАМА

з української мови для абітурієнтів

на основі повної загальної середньої освіти

Бар 2020

ЗМІСТ

1 Пояснювальна записка	3
2 Цілі навчального предмета: абітурієнт повинен знати і уміти	4
3 Зміст програми для вступного екзамену	6
4 Критерії оцінювання навчальних досягнень	10
5 Нормативи оцінювання диктанту	11
6 Таблиця переведення середнього бала про середню освіту, обрахованого за 12-бальною шкалою у шкалу 100-200	12
7 Список рекомендованої літератури	13

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вступного випробування з української мови є оцінка рівня знань вступників при прийомі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня фаховий молодший бакалавр.

Програма з української мови для вступників до закладу фахової передвищої освіти (яка охоплює навчальний матеріал, передбачений програмою повної загальної середньої освіти) складається з переліку основних понять і правописних норм, що їх повинні знати вступники.

Програма для вступного екзамену розроблена з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9, 10-11 класів (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804).

Програма з української мови спрямована на систематизацію і закріплення знань з української мови.

Для вступного диктанту добираються тексти, максимально насичені вивченими орфограмами й пунктограмами. За метою висловлювання це можуть бути тексти-розповіді, описи чи міркування. Проте частіше це тексти комбінованого типу, в яких органічно поєднуються елементи всіх типів з монологічною і діалогічною формою викладу. Диктанти адаптовано до чинного правопису сучасної української мови і методичних вимог навчальної програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів.

Диктанти підібрані відповідно до основних правил орфографії та пунктуації. У них враховані такі вимоги: відображення рівня розвитку сучасної української мови; насиченість орфограмами та пунктограмами, різноманітною лексикою і стилістичними засобами, передбаченими програмою; відповідність нормам літературної мови. Тексти зорієнтовані на тематику культурологічної змістової лінії, тобто представляють українську літературу, історію, звичаї й традиції, мистецькі скарби, матеріальну і духовну культуру українського народу, загальнолюдські цінності. Тексти характеризуються відносною цілісністю і завершеністю, зрозумілі для всіх.

Письмова робота з української мови у вигляді диктанту надає можливість об'єктивно перевірити писемну (орфографічну й пунктуаційну) грамотність абітурієнтів. Обсяг текстів диктантів становить 180-200 слів з урахуванням як самостійних, так і службових частин мови.

Диктант триває одну астрономічну годину.

ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА

Абітурієнт повинен знати:

- Вживання великої букви.
- Правила переносу частин слова.
- Правопис голосних. Чергування е з и, і з іншими голосними. Правопис ненаголошених голосних.
- Спрощення в групах приголосних.
- Обґрунтовувати розстановку розділових знаків за допомогою вивчених правил.
- Вживання м'якого знака та апострофа.
- Подвоєння та подовження приголосних. Правопис слів іншомовного походження.
- Відмінювання та правопис відмінкових закінчень іменників та прикметників.
- Правопис відмінкових форм числівника.
- Відмінювання і правопис займенників.
- Правопис дієслів.
- Правопис прислівників.
- Правопис прийменників та сполучників.
- «Не» з іменними частинами мови, прислівником, дієсловом.
- Розділові знаки в простому реченні. Тире в простому неускладненому реченні. Розділові знаки між групою підмета і групою присудка.
- Однорідні члени речення. Розділові знаки між однорідними членами речення.
- Узагальнювальні слова і розділові знаки при них.
- Відокремлені члени речення. Відокремлені додатки та обставини.
Відокремлені і невідокремлені означення. Прикладна як різновид означення. Розділові знаки при прикладці.
- Звертання. Розділові знаки при звертанні.
- Вставні слова і речення. Вставлені слова і речення.
- Складнопідрядні речення. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.
- Порівняльні звороти.
- Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.
- Пряма мова і розділові знаки при ній. Передача прямої мови непрямою. Цитати. Розділові знаки при цитатах.

Абітурієнт повинен уміти:

- Знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил.
- Правильно записувати слова з вивченими орфограмами.
- Знаходити і виправляти орфографічні помилки.
- Правильно ставити розділові знаки в реченнях з різними видами зв'язку.
- Знаходити і виправляти пунктуаційні помилки на вивчені правила.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ

1.1 Фонетика. Графіка. Орфоєпія. Орфографія.

Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у-в, і-й. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [є], [и], [о] в коренях слів. Сполучення йо, ьо. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис н та нн у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови.

1.2 Лексикологія. Фразеологія

Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова. Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.

1.3 Будова слова. Словотвір

Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.

1.4 Морфологія

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні й загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах).

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста і складна форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників.

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат.

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого і найвищого ступенів. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні і підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.

Частка як службова частина мови. Правопис часток.

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

1.5 Синтаксис

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами та частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертань)

Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.

Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).

Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.

Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні й розділові сполучники в складносурядному реченні. Смилові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.

Безсполучникове складне речення. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.

Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.

1.6 Стилїстика

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

1.7 Розвиток мовлення

Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлення. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності абітурієнтів є контрольний текстовий диктант.

Перевірці підлягають:

- уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування;
- уміння ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації;
- уміння належним чином оформляти роботу.

Перевірка диктантів здійснюється за традиційною методикою

- Для диктанту використовується текст, доступний для розуміння учнів 9-го класу.
- Обсяг текстів диктантів становить 180-200 слів з урахуванням як самостійних, так і службових частин мови.
- Для диктантів використовуються тексти, в яких кожне з опрацьованих правил орфографії та (або) пунктуації української мови представлене 3-5 прикладами.

Диктант оцінюється однією оцінкою на підставі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- виправляються, але не враховуються такі орфографічні та пунктуаційні помилки: на правила, які не внесено до шкільної програми; на ще не вивчені правила; у словах з написанням, що не перевіряється, над якими не проводилася спеціальна робота; у відтворенні так званої авторської пунктуації;
- повторювані помилки (у слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило, але в різних словах) вважаються кількома помилками;
- розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать такі:
  - 1) у винятках з усіх правил;
  - 2) у написанні великої літери в складних власних найменуваннях;
  - 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
  - 4) у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший і якщо можлива інша інтонація;
  - 5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);

б) пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності;

7) заміна українських літер російськими;

- п'ять виправлень неправильного написання на правильне прирівнюються до однієї помилки;

- орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляються, але не враховуються.

НОРМАТИВИ ОЦІНЮВАННЯ ДИКТАНТУ

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1 (негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1 (негруба)
6	5-6	12	—

ТАБЛИЦЯ

переведення середнього бала про середню освіту, обрахованого за
12- бальною шкалою у шкалу 100-200

1,0	100
2,0	100
3,0	110
4,0	120
5,0	130
6,0	140
7,0	150
8,0	160
9,0	170
10,0	180
11,0	190
12,0	200

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 10 кл закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.
2. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.
3. Авраменко О. Українська мова та літератур: Довідник. Завдання в тестовій формі: 1ч./ Олександр Авраменко, Марія Блажко. – К.: Грамота, 2019. – 496
4. Глазова О.П., Кузнецов Ю.Б. Рідна мова: підруч. для 7 кл загальноосвіт. навч. закл. - К.: Зодіак - ЕКО, 2007. - 288 с.; іл.
5. Глазова О.П. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед.освіти / О.П. Глазова. - Х.: Ранок, 2018. - 224 с.
6. Голобородько Є.П. Усі уроки української мови в 10 класі. Академічний рівень / Є.П. Голобородько, К.Ю. Голобородько, О.А.Павлик, Ю.Ю. Мельничук, І.А. Бондаренко.- Х.: Основа, 2010 – 329 с.
7. Дияк О. В. Довідник для абітурієнтів та школярів з української мови: навч. посіб. / О. В. Дияк В. М. Прудка. — К.: Літера ЛТД, 2010. — 408 с.
8. Караман, С. О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; заред. С. О. Карамана. - К.: Літера ЛТД, 2011. - 560 с.
9. Козачук Г. О. Українська мова: Практикум: Навч. посіб. — 2-ге вид.переробл. і допов. — К.: Вища шк., 2008. — 414 с.
10. Рідна мова: підруч. для 8 кл загальноосвіт. навч. закл. / О.П. Глазова, Ю.Б. Кузнецов; наук.ред І. Вихованець. - К.: Зодіак - ЕКО, 2008.-240 с.: іл.
11. Рідна мова: підруч. для 9 кл загальноосвіт. навч. закл. / О.П.,Глазова, Ю.Б. Кузнецов; наук.ред І. Вихованець. - К.: Зодіак - ЕКО, 2009.-224 с.: іл.
12. Рідна мова: підруч. для 10 кл загальноосвіт. навч. закл. / О.П.,Глазова, Ю.Б. Кузнецов; наук.ред І. Вихованець. - К.: Зодіак - ЕКО, 2010.-256 с.: іл.
13. Ужченко В. Д. та ін. Сучасна українська мова: Збірник вправ і завдань: Навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Т. П. Терновська, Т. С. Маркотенко. — К.: Вища шк., 2006. — 286 с.

14. Українська мова : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : профіл. рівень і М. Я. Плющ, В. І. Тихоша, С. , О. Караман, О. В. Караман. — К.: Освіта, 2010.- 416 с
15. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Н.Б.Голуб, В.І. Новосьолова, - К.: Педагогічна думка, 2018. – 200 с.
16. Українська мова: Українська мова : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: академ. рівень, рівень / с. О. Караман, О. В. Караман. М. Я., Плющ, В. І. Тихоша, — К.: Освіта, 2011 — 416 с.
17. Ющук І П. Практикум з правопису української мови.— 6-те вид., зі змінами. — К.: Освіта, 2013.— 254 с.